

Νεανικά Ἀγκυροβολήματα

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΙΕΡΑΠΥΤΝΗΣ ΚΑΙ ΣΗΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΤΕΥΧΟΣ 71 ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012

Κατηχητικά κεφάλαια Ὁρθόδοξη παράδοση καὶ λαϊκὸς πολιτισμὸς

Διερευνούμε, ὅπως προαναγγείλαμε στὸ προηγούμενο τεύχος, τὶς ρίζες τοῦ λαϊκοῦ μας πολιτισμοῦ καὶ τῆς παράδοσης, ὅπως αὐτὴ καθρεφτίζεται στὴν τέχνη, στὰ ἔθιμα καὶ στοὺς θεσμούς τῆς ρωμησοσύνης.

Στὴν ἐνότητα μὲ τὶς λειτουργικὲς τέχνες ἐπιχειρήσαμε νὰ δειξοῦμε τὴν ἐπίδραση ποὺ ἄσκησε ἡ ὀρθόδοξη θεολογία καὶ ἡ λατρεία στὴν ἐξωχριστιανικὴ τέχνη τὴν ὁποία προσέλαβε, καὶ ποὺ, μετὰ τὴν πρόσληψή της, μᾶς ἔδωσε ἔξοχα ἔργα στὸν χῶρο τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τῆς ζωγραφικῆς, τῆς ὕμνογραφίας, τῆς μουσικῆς κλπ. καὶ ἔγινε ἡ γλώσσα ποὺ φανέρωσε τὸν τρόπο ποὺ ἡ Ἐκκλησία βλέπει τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον.

Τὸν ἰδιαίτερο αὐτὸ τρόπο θέασης τοῦ κόσμου ψηλαφοῦμε στὶς ποικίλες ἐκδηλώσεις τοῦ λαϊκοῦ μας πολιτισμοῦ. Παράλληλα ὁμως μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ποὺ σφραγίζει τὴν πορεία τοῦ λαοῦ μας ἐδῶ καὶ πολλοὺς αἰῶνες, ἐπιβίωσαν παγανι-

στικά καὶ ἄλλα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἀπὸ κάποιους ἀθηντικά στοιχεῖα τῆς παράδοσης, στὴν πραγματικότητα ὁμως εἶναι ξένα πρὸς αὐτήν. Εἶναι σημαντικό νὰ διακρίνουμε, ὅπως ἔγραφα τὴν περασμένη φορά, ἀνάμεσα στὴν

Παράδοση ποὺ ἔχει ὡς ἄξονα τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐμπειρία καὶ ἀνάμεσα στὶς διάφορες ἄλλες παραδόσεις.

Ἡ πρόσληψη τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸν Χριστὸ μὲ τὴν ἐνανθρώπηση ἔγινε μὲ τρόπο ἀπόλυτα καταφατικό. Δὲν ἀνταποκρίθηκαν ὁμως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μὲ τὸν ἴδιο καταφατικό τρόπο. Γράφει χαρακτηριστικά ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης γιὰ τὸ γεγονός αὐτό: «Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ...» (Ἰω.1,9-11).

“Όσοι λοιπόν «έλαβον αυτόν» έγιναν τέκνα Θεού, θεώθηκαν δηλαδή, γιατί αυτό σημαίνει να είσαι παιδί του Θεού στη γλώσσα της Εκκλησίας. Γράφει σχετικά ο άγιος Σιλουανός ο Άθωνίτης: «Στήν καρδιά τών άγιών ζει ή χάρη του Αγίου Πνεύματος, πού τούς κάνει συγγενείς του Θεού, και αυτοί αισθάνονται φανερά ότι είναι πνευματικά τέκνα του Ουράνιου Πατέρα και γι' αυτό λένε: “Πάτερ ήμών”.

Η ψυχή χαίρεται και αγάλλεται με τὰ λόγια αυτά. Γνωρίζει από τὸ Άγιο Πνεῦμα ὅτι ὁ Κύριος εἶναι Πατέρας μας. Ἄν και πλαστήκαμε ἀπὸ τὴ γῆ, ὅμως τὸ Άγιο Πνεῦμα ζεῖ μέσα μας και μᾶς κάνει ὁμοίους με τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, ὅπως τὰ παιδιά μοιάζουν με τὸν πατέρα τους»¹.

Στὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση και γλώσσα ὅταν λέμε ὅτι κάποιος εἶναι παιδί του Θεού ἐννοοῦμε τὸν θεωμένο, τὸν ἅγιο ἄνθρωπο, ἐνῶ στὴν κοσμικὴ γλώσσα συγγέεται ὁ ἄνθρωπος ὡς πλάσμα του Θεού, πράγμα πού εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, με τὸν ἄνθρωπο πού εἶναι παιδί του Θεού ἐξ αἰτίας τῆς μετοχῆς του στὴν ἄκτιστη ἐνέργεια του Αγίου Πνεύματος. Ἐχει ἰδιαιτέρη σημασία ἡ διάκριση αὐτὴ γιατί οἱ θεωμένοι ἄνθρωποι, και κοντὰ σ'αὐτοὺς ὅσοι πορεύονται πρὸς τὴν θέωση, εἶναι οἱ γνήσιοι φορεῖς τῆς παραδόσεως γιὰ τὴν ὁποία μιλάμε και αὐτοὺς εἶχαν ὡς πρότυπο οἱ κοσμικοί, οἱ ἄνθρωποι πού ζοῦσαν στὶς πόλεις και τὰ χωριά με τὶς καθημερινὲς οἰκογενειακὲς και βιοτικὲς μέριμνες.

Ἐχοντας ὡς στόχο τὴν ἀγιότητα οἱ ἅπλοi ἄνθρωποι του λαοῦ, ἔδιναν στὴ ζωὴ και τὰ ἔργα τους Χριστοκεντρικὸ χαρα-

κτήρα και ὄχι ἀνθρωποκεντρικὸ, ὅπως μέχρι τότε. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ εὐχὴ πού κάνουν σὲ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδας μας πρὶν πιοῦν κρασί: «πρόσωπο Θεοῦ νὰ δοῦμε». Ἡ εὐχὴ αὐτὴ ταυτίζεται με τὸν σκοπὸ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Ὅταν βλέπει κανεὶς τὸ πρόσωπο του Θεοῦ γίνεται θεόπτης, μετέχει δηλαδὴ στὴν ἐμπειρία τῆς θεώσεως, γιατί δὲν βλέπει τὸ Θεὸ ὡς θεατῆς ἀλλὰ ὡς μέτοχος τῆς ἄκτιστης ἐνεργείας Του και ὁμοίος Του κατὰ χάρη.

Τὸ κέντρο τῆς ζωῆς τους, μ' ὅλες τὶς ἐξωτερικὲς ἐλλείψεις και φαινομενικὲς ἀντιφάσεις, ἦταν ὁ ναὸς με τὶς ἀκολουθίες, τὶς γιορτὲς, ἰδιαίτερα τὶς Κυριακὲς και τὶς «σκόλες», δηλ. τὰ πανηγύρια τῶν ἁγίων, με ἰδιαιτέρη ἔμφαση στὸ πανηγύρι του πολιούχου του χωριοῦ, ἀλλὰ και τὶς μεγάλες γιορτάδες τῶν Χριστουγέννων, τῶν

Πάσχα και τῆς Παναγίας τὸ δεκαπεντάρη.

Παράλληλα με τὴν κοινὴ λατρευτικὴ ζωὴ ἀγωνιζόντουσαν τὸν προσωπικὸ και ἐν πολλοῖς κρυφὸ πνευματικὸ ἀγῶνα πού ἀνέδειξε πολλοὺς ἄνθρώπους τῆς βιοπάλης, ἀγρότες, βοσκούς, τσαγκάρηδες, βαρκάρηδες και τόσοσους ἄλλους σὲ μεγάλα πνευματικὰ ἀναστήματα πού ἀγίασαν με τὴ σειρά τους τὸν κόσμο πού ζοῦσαν. Στὸ ὑπέροχο διήγημά του «Φτωχὸς ἅγιος» ὁ Παπαδιαμάντης περιγράφει τὴν αὐτοθυσία ἐνὸς βοσκοῦ γιὰ νὰ σώσει ἀπὸ τοὺς πειρατὲς τὸ χωριὸ του και καταλήγει:

«*Ἀπήχθη μεταξὺ τῶν ἐρεικῶν και σχοίωνων, ὅπου δειλὰ ἀνθύλλια ἐποίκιλον τὸν πρᾶσινον ἔαρινόν τῆς γῆς τάπητα· ἐκεῖ τὸν ἔσυραν οἱ Ἀγαρηνοὶ ἀλαλάζοντες κ' ἐκεῖ ἔλουσε με τὸ αἶμα του τὰ ἄνθη και τοὺς*

χλωρούς κλάδους, και ζέον ρείθρον έκοκ-
κίνισε τήν γήν, ήτις εύμενης τό έδέχθη, ή
δέ αύρα πραεία άνέλαβεν επί πτίλων
τήν πνοήν του, κ' έκει έκοιμήθη τόν
ύπνον τόν παραδείσιον, πτωχός αίπόλος!
μιμηθείς τόν Ποιμένα τόν καλόν, τόν τι-
θέντα τήν ψυχήν ύπερ τών προβάτων.

Και ύστερον, πώς να μή μοσχοβολά τó
χώρα;»².

Θά ήταν μακρύς ó κατάλογος άν έπι-
χειρούσα να παραθέσω τά γνωστά όνό-
ματα (τά άγνωστα είναι πλήθος άπειρο)
τέτοιων άγιασμένων ψυχών που έζησαν
μέ άπλότητα ανάμεσά μας και μετέδωσαν
στον κόσμο μας τó Πνεύμα του Θεού που
οί ίδιοι μέ κόπο απέκτησαν. Σ' αυτούς
τους ανθρώπους μέ τις άγιασμένες αισθή-
σεις χρωστάμε τόν ιδιαίτερο τρόπο μέ τόν
όποιο «βλέπουμε και αισθανόμαστε τά
πράγματα» του κόσμου.

Ό πολιτισμός ένός λαού χτίζεται πάνω
σέ πνευματικά θεμέλια, όχι σέ
τεχν(ολογ)ικά, και τά θεμέλια του δικού
μας πολιτισμού είναι χτισμένα στην
άγιότητα τών έπωνύμων και άνωνύμων
άγιων του λαού μας. Αυτό που χρειαζό-
μαστε για να ύπάρξει και να στεριώσει ó
άληθινός πολιτισμός είναι ή ύπαρξη τέ-
λειων μεταμορφωμένων μέσα από τó
πνεύμα τής θυσιαστικής αγάπης του
Χριστού ανθρώπων. Άνθρώπων που νιώ-
θουν άλληλέγγυοι μέ τους άλλους, που
δέ λένε ότι ó «άλλος είναι ή κόλασή μου»
άλλά «ή ζωή μου» και να μπορούν να θυ-
σιάζονται γι' αυτόν. Αναζητώντας ένα κρι-
τήριο μέ τó όποιο να αναγνωρίζουμε τó
αύθεντικό από τó κίβδηλο, τήν άληθινή
παράδοση του λαού μας από τις άλλες
παραδόσεις θά μπορούσαμε πολύ άπλά
να πούμε ότι παραδοσιακό είναι καθετί
που βάζει τόν άνθρωπο στην τροχιά τής
θεώσεως αλλά και καθετί που φανερώ-
νει τήν έμπειρία του θεωμένου ανθρώπου
στή σχέση του μέ τους ανθρώπους και
τόν κόσμο.

Μέσα σ' αυτή τήν προοπτική και μέσα

σ' αυτό τó πλαίσιο μπορεί να κατανοη-
θεί ή στάση τής γυναίκας απ' τήν Κρή-
τη που άναβε κεριά στους τάφους τών
Γερμανών στο νεκροταφείο του Μάλεμε,
έχοντας χάσει τόν άνδρα της στον πό-
λεμο και τόν μονάκριβο γιό της σέ στρα-
τόπεδο συγκέντρωσης. Η παράδοση
είναι στάση ζωής γεμάτη ζωή, αγάπη, δη-
μιουργικότητα, έμπνευση, πρωτοτυπία,
όμορφιά. Παράδοση είναι ή άκριβή γνώ-
ση που μάς δόθηκε για να μπορέσουμε να
χριστοποιήσουμε τή ζωή μας και να
δούμε μέ τέτοια μάτια τόν κόσμο.

«Τό έπ' έμοι, έν όσω ζω και άναπνέω και
σωφρονώ, δέν θά παύσω πάντοτε... να
ύμνώ μετά λατρείας τόν Χριστόν μου, να
περιγράφω μετ' έρωτος τήν φύσιν και να
ζωγραφώ μετά στοργής τά γνήσια έλλη-
νικά ήθη. Εάν επίλάθωμáι σου Ιερουσα-
λήμ, έπιλησθείη ή δεξιά μου, κολληθείη ή
γλώσσα μου τῷ λάρυγγί μου, εάν σὺ μή
σου μνησθῶ».

Πολλοί νομίζουν ότι είναι θεωρίες
άπιαστες όλα αυτά που λέμε για τή θέ-
ωση. Ότι είναι αδύνατο στον άνθρωπο να
ζησει τήν έμπειρία αυτή στην πραγματική
ζωή μέ ανθρώπους αδύναμους, γεμάτους
πάθη και ιδιοτέλεια. Και έχουν δίκιο να
σκέφτονται έτσι άν τήν έμπειρία τής
θεώσεως τήν προσεγγίζουν μέ κριτήρια
ήθικά, μιás ανθρώπινης συμβατικής
ήθικης. Η Έκκλησία όμως βίωσε τήν
έμπειρία τής θεώσεως στην πράξη μέσα
από τόν καθημερινό αγώνα κάθαρσης
από όλα όσα έμποδίζουν τήν κοινωνία με-
ταξύ τους και μέ τόν Χριστό. Τό, «ζούμε
στο έμεις και όχι στο έγώ», τό έζησε μέσα
στην έμπειρία τής Θείας Κοινωνίας
έμπρακτα, αγωνιζόμενος να ξεπεράσει
τόν έγωϊσμό, τήν ιδιοτέλεια, τό θέλημά
του, αυτό που εύχαριστεί τόν ίδιο αλλά
πληγώνει τόν άλλο για να μπορεί να ζει
«σόν πάσι», μαζί μέ όλους όπως τά κύτ-
ταρα είναι όργανικά ένωμένα μεταξύ
τους και ζούν τή ζωή του σώματος.

Πολύ όμορφα περιγράφει τήν πάλη

πού γίνεται στην άπλη ψυχή του Γιωργή ό Παπαδιαμάντης στο επίσης υπέροχο διήγημά του «Ερωσ-Ήρωσ»:

«Δέν ήτο πλέον ψέμα, ήτον αλήθεια. Ό Γιωργής έπλεε με την βάρκαν του και με τόν Σιγουράντσαν. Έπλεε και μετέφερε την Άρχόντω, με την μητέρα της και με τόν γαμβρόν, την ώραν της αύγης. Τούς μετέφερεν εις την Σηπιάδα άκραν, εις τὰ χωριά του γαμβρού, εις τὰ σπίτια του, εις τὰ νοικοκυριά του.

Και πάλιν ήμπορεί νά ήτον ψέμα, τίς δύναται νά είναι βέβαιος; Ήτο όνειρον μαγικόν, άπαισίον και τρομερόν, όνειρον τό όποίον έβλεπε με άνοικτά τὰ μάτια. Κ' έσφαλοῦσε τὰ μάτια, και άκόμη τό έβλεπε.

Τὰ ρόδα της αύγης έφυλλορροούσαν κ' έκοκκίνιζαν αί παρειάι της Άρχόντως, ή έκοκκίνιζαν μό-

ναι των εις την θέαν του Γιωργή; Αυτόσ ήτο χλωμός, μαραμμένος, άδρανής.

Τὰ ρόδα της αύγης δέν ήρκουν δια νά τόν κάμουν νά κοκκινίση. Τὰ χέρια του μηχανικώς, ώς ξυλιασμένα, έτραβοῦσαν τό κουπί. Ξύλον κολλημένον επάνω εις τό ξύλον.

Μίαν φοράν μόνον έκοίταξε την Άρχόντω. Το βλέμμα εκείνο ήτον ή τελευταία συγκεντρωμένη άκτις της ψυχής του. Είτα εκείνη κατεβίβασε τὰ όμματα, και τό ιδιόν του όμμα κατέστη άπλανές.

-Καλό κατεῦόδιο σας!

-Παναγιά μπροστά σας!

-Δούλευέ τα*, καπετάνιο.

-Δούλευέ τα! δούλευέ τα!

Έμακρύνθησαν, έπελαγώθησαν, κ' έφευγαν, έφευγαν.

Δέν ήμπορούσε νά συνάψη ιδέαν πλέ-

ον. Δέν ήτο τάχα πλέον καιρός παλληκαριάς; Παρήλθεν ή ευκαιρία δια νά όρμήση επάνω εις τό σπίτι, νά την άρπάξη από τας χείρας όλων, με τούς γρόνθους και με τούς όδόντας και με τούς όνυχας.

Ή γραία δέν θα τόν έσχιζε πλέον με τὰ νύχια της τὰ μαῦρα... Αυτόσ ήμπορούσε άκόμη νά την πνίξη... νά την πνίξη... Έβλεπε τόν γαμβρόν και του έφαινετο ώς όρνεον, τό όποίον ειχεν έλθει από ξένον τόπον δια ν' άρπάξη την περιστεράν, την τρυγόνα.

Τού ήρχετο νά ξεστηθωθή, νά πτύση εις τας χείρας, και νά του είπη:

-Παλεύουμε, μπάρμπα;

Τού ήρχετο νά συγχαρή την γραίαν δια τόν γάμον της τάχα - προσποιούμενος ότι έπίστευεν ότι αύτη ήτο ή νύμφη... διότι ή ήλικία του γαμ-

βρού έφαινετο δια νά είναι σχεδόν πατήρ της κόρης.

Και νά συγχαρή την νέαν διότι, μετα τόσα έτη όρφανιάς, ειχεν άποκτήσει τάχα δεύτερον πατέρα.

Έπειτα του ήλθεν νά είπη εις τόν γαμβρόν, δεικνύων την θάλασσαν:

-Παραβγαίνουμε στο κολύμπι;

***

Έκείνος θα έκάγαχαε με την τρέλαν του νέου. Δέν ειχεν όρεξιν δια θαλάσιον λουτρόν. Ήτο χερσαίος. Θα έπήγαιεν ώς μολυβήθρα κάτω εις τόν βυθόν. Οικοκύρης άνθρωπος, με τὰ χωράφια του, με τὰ σπίτια του, με τὰ καλά του.

Τό απόγειον έφύσα. Ό άνεμος έδυνάμωνε. Θα έδυνάμωνε πολύ. Ήτο ήμέρα πλέον, και ή ήλιος θ' άνέτελλε πυριφλεγέθων επάνω. Και τὰ ρόδα των πα-

ρειῶν τῆς νύμφης δὲν θὰ ἐξηλείφοντο. Καὶ ἡ χλωμάδα ἢ ἰδική του ἐνίκα τὴν ἡλιοκαίαν τοῦ προσώπου του, τὴν παιδιόθεν κτηθεῖσαν.

Ὁ ἄνεμος ἐδυνάμωνε. Σαβούραν δὲν ἐφρόντισαν νὰ βάλουν. Ποῖος νὰ τὸ ἐνθυμηθῆ; Αὐτὸν δὲν τὸν ἔμελεν. Ὁ Σιγourάντσα ἦτο «καπνισμένος»*. Ὁ γαμβρὸς δὲν ἤξευρεν ἀπὸ τέτοια. Ἦτο στεργιώτης ἄνθρωπος, μὲ τὰ χωράφια του, μὲ τὰ ὑπάρχοντά του.

Ὁ ἄνεμος ἐδυνάμωνε. Τάχα δὲν ἔμπορουσε νὰ δυναμώσῃ ἀρκετά, ὥστε μ' ἓνα σαγανίδι* ν' ἀναποδογυρίσῃ τὴν ἀσαβούρωτην βάρκαν;

Μ' ἓνα σαγανίδι μόνον. Μὲ μικρὰν ἀνεπιτηδειότητα τοῦ Σιγourάντσα εἰς τὸ τιμόνι, μ' ἔλαφρὰν ἀπροσεξίαν τοῦ Πιωργῆ εἰς τὸ πανί.

Καὶ τότε ὅλα θὰ ἔπλεαν εἰς τὴν θάλασσαν... ὅλοι θὰ ἔπεφταν εἰς τὸ κῦμα. Ὁ γαμβρὸς θὰ ἐπήγαινε μολύβι εἰς τὸν πάτον, χερσαῖος, ἀθαλάσσωτος ἄνθρωπος. Τὴν γρια-Μαρουδίτσαν ἄς τὴν ἐγλύτωνεν, ἂν ἤθελεν, ὁ Σιγourάντσα. Ὁ Πιωργῆς θὰ ἐγλύτωνε τὴν Ἀρχόντω κολυμβῶν. «Κ' ἐσένα νὰ γλυτώσω, κορμί μ' ἀγγελικό».

Ἐνα σαγανίδι, ἓνα σαγανίδακι μόνον. Καὶ τοῦτο τί ἐχρειάζεται; Μία παρατιμονιά τοῦ Σιγourάντσα δὲν ἤρκει; Καὶ αὐτὴ τί ἐχρειάζεται; Ἐνα καργάρισμα* τοῦ πανιοῦ δὲν ἦτο ἀρκετόν; Καὶ δὲν ἦτο αὐτὸ εἰς τὸ χέρι τοῦ Πιωργῆ καὶ μόνον;

Μὲ τὸ χέρι του ἔμπορουσε νὰ βιάσῃ τὸ πανί, καὶ μὲ τὸ πόδι του ἔμπορουσε νὰ βγάλῃ τὸν πῖρον τῆς βάρκας. Ἡ βάρκα εἶχεν ὀπὴν φραγμένην διὰ πῖρου, δίπλα εἰς τὴν καρίαν. Ἦτο τοῦτο σχέδιον τοῦ Πιωργῆ, ὅστις ἔσωζεν ἀκόμη παιδικὰς τινας κλίσεις εἰς τὰ θαλασσινὰ του, καὶ ἐπεθύμει, καθὼς βουλιοῦν τὰ παιδιά τὲς μικρὰς φελοῦκες κολυμβῶντα, νὰ βουλιᾷ συχνὰ τὴν βάρκαν του, διὰ νὰ χορταίνῃ ἐκείνην θάλασσαν καὶ αὐτὸς κολύμβημα.

Μὲ ἓν λάκτισμα, ἀκόμη ὀλιγώτερον, μὲ

ἓν κτύπημα τοῦ δακτύλου τοῦ ποδός, ἔμπορουσε νὰ στείλῃ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ἄναυλα τρεῖς ψυχὰς, τὸν γαμβρόν, τὴν πενθερὰν καὶ τὴν νύφην... ἔαν δὲν ἤθελε νὰ γλυτώσῃ τὴν τελευταίαν.

Ὁ κυβερνήτης, ἂν καὶ βαρὺς, θὰ ἐκολύμβη ὅπως-ὅπως καὶ θὰ ἐγλύτωνε. Δὲν ἀπείχον ἡμισυ μίλιον ἀπὸ τὴν ἀκτὴν. Ὁ γαμβρὸς θὰ ἐπήγαινε βολὴς εἰς τὸν πάτον μὲ ὅλα τὰ σπίτια του... ἢ μᾶλλον χωρὶς τὰ σπίτια του, χωρὶς τὰ χωράφια του καὶ τὰ ὑπάρχοντά του. Ἡ γραῖα Μαρουδίτσα... αὐτὴ τὸ ψωμί της τὸ εἶχε φάγει. Τὴν κόρην της τὴν εἶχε «κουκουλώσει» καὶ τὴν εἶχε κάμει νοικοκυρά. Θὰ ἐφρόντιζεν αὐτὸς νὰ τῆς κάμῃ τὰ κόλλυβα... μαζὶ μὲ τὴν Ἀρχόντω.

Ἐμπρός! Καρδιά! Θάρρος!

Ὅχι, δὲν ἔπρεπε νὰ βουλιᾷ τὴν βάρκαν διὰ τοῦ ἀνοίγματος τῆς ὀπῆς. Τὸ μέσον δὲν μετεῖχε παλληκαριάς, ἦτο δὲ καὶ ἀπαίσιον. Ἐπειτα δὲν θὰ ἦτο πολὺ ἀσφαλές, διὰ τὴν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον προπομπήν.

Μὲ βουλιαγμένην βάρκαν ἐσώθησαν πολλοὶ μὴ γνωρίζοντες νὰ κολυμβοῦν. Μὲ ἀναποδογυρισμένην βάρκαν πολλοὶ καὶ δεξιοὶ κολυμβηταὶ ἐχάθησαν.

Ὅχι, δὲν θὰ ἐβούλιαζε τὴν βάρκαν· θὰ τὴν ἀναποδογύριζε!

***

Θὰ ἐβλεπεν τερπνὸν θέαμα, τὸν Σιγourάντσαν νὰ κολυμβᾷ ὡς φώκη μακρὰν του. Θὰ ἐξεπιάνετο ἀπὸ τὸν γαμβρόν, θὰ ἀπηλλάσσετο ἀπὸ τὴν πενθερὰν, διὰ νὰ ριφθῆ εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ γραῖα μόλις θὰ ἐπρόφθανε νὰ κάμῃ τὸν τελευταῖον σταυρόν της, καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἀγωνίας της θὰ ἐπνίγετο βαθιὰ κάτω.

Τὴν ἐπαύριον εἰς τὸ χωρίον, οἱ ἱερεῖς θὰ τῆς ἐψαλλον τὸν «κανόνα» της, καὶ θὰ προέτρεπον τοὺς παρεστῶτας νὰ κάμουν μετανοίας διὰ τὴν ψυχὴν της. Καὶ ἐπὶ σαραντα ἡμέρας, ὅλαι αἱ εὐλαβεῖς γραῖαι τοῦ χωρίου θὰ ἔπαυον νὰ τρώγουν ὀψάρια, μὲ τὴν ὑποψίαν ὅτι αὐτὰ εἶχον ἐγγίσει τὴν

πνιγμένην.

Νὰ δράξῃ τὴν Ἀρχόντω ἀπὸ τὸν βραχίονα... ἀπὸ τὴν μασχάλην... ὄχι, ἀπὸ τὴν μέσῃν. Καὶ ἔπλεεν ἤδη, ἔπλεε κ' ἔκολυμπούσε μαζί της. Διὰ μίαν φορὰν ἄς γίνη γλυκιά ἢ πικρὴ καὶ ἄλμυρὰ θάλασσα.

Ἔφευγεν, ἔφευγεν ὡς δελφίνι, ἐφύσα κ' ἐξέρνα τὸ νερὸν ὡς φάλαινα, καὶ προέβαλλε κοπτερὸν τὸν βραχίονα ὡς ξιφίας. Ἔπλεε μὲ τὸν δεξιὸν βραχίονα, κ' ἐσφιχταγκάλιαζε τὴν νέαν μὲ τὸν ἀριστερόν.

Ἄνω τὴν κεφαλὴν της, ἄνω. Ν' ἀναπνέῃ τὸ δακτυλιδένιο στοματάκι της...

«Μὴ φοβάσαι, ἀγάπη μου!» Καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν θὰ ἐξετοπίζετο ὄργυιᾶς καὶ ὄργυιᾶς... Θὰ ἐζύγωνε, θὰ ἐπλησίαζεν εἰς τὴν ζήρᾶν. «Τώρα, τώρα,

ἐφτάσαμε, ψυχὴ μου». Κανὲν δυστύχημα δὲν ἐμελλε νὰ συμβῆ. Ὅλος ὁ κόσμος θὰ ἐσώζετο. «Ἐξαίσθης, ψυχὴ μου; Ὅλα καλὰ τώρα. Ἐπνίγη κανεῖς; Ὅχι, ἀφοῦ ἐγλύτωσες σύ». Ὡ, πῶς θὰ ἔπεφταν ἀφανισμένοι, μισοπνιγμένοι, στάζοντες θάλασσαν, ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον. Ἀναπλασμένοι καὶ ἀναβαπτισμένοι. Νέος Ἀδάμ καὶ νέα Εὔα, φέροντες τοὺς χιτῶνας θαλασσοβρεγμένους κολλητὰ εἰς τὴν ἐπιδερμίδα των, περισσότερον παρὰ γυμνοί.

«Ἐκεῖ εἰς τὸν βράχον εἶναι μία σπηλιά. Ὑπαγε ἐκεῖ μέσα, φιλάτη μου, ν' ἀλλάξῃς». Ἐκεῖνῃ, ἂν εἶχε δύναμιν νὰ τὸν ἀκούῃ, θὰ τὸν ἐκοίταξε κατάπληκτος. Ν' ἀλλάξῃ μὲ τί; «Νὰ στεγνώσῃς. Θὰ σοῦ φέρω ἐγὼ φύλλα, ἀπ' ὅλα τὰ δένδρα τοῦ δάσους, ἀγάπη μου, νὰ σκεπασθῆς».

***

Τέλος, ἀναποδογύρισε τὴν βάρκαν;

Ἔπνιξε τοὺς ἐπιβάτας; Τὴν ἔσωσεν ἐκείνην;

Δὲν ἰσχύει τηλαισθησία οὔτε τηλεπάθεια, διὰ νὰ ζητήσωμεν τὰς ψήφους τῶν ἀναγνωστῶν, νοερώς, ἀκαριαίως, οὐδὲ Κοινοβουλίου τέμενος εἶναι παρ' ἡμῖν ἱερόν, ἀλλὰ ναὸς Εὐβουλίας. Πᾶς συγγραφεὺς ὑποτίθεται ὅτι ἀντιπροσωπεύει τὴν μέσῃν κρίσιν καὶ τὸ μέσον αἶσθημα τῶν ἀναγνωστῶν του.

Δὲν τὴν ἀναποδογύρισε, δὲν τοὺς ἔπνιξε. Ὀλίγον ἀκόμη ἤθελε διὰ νὰ τὸ κάμῃ, ἀλλὰ τὸ ὄλιγον αὐτὸ ἔλειπεν.

Ἐξαφνα εἶδε νοερὰν ὄπτασιαν, τὴν μορφήν τῆς μητρὸς του τῆς Μπούρμπαινας, ἐναέριον, παλλομένην. Ἐτράβα τὰ μαλλιά της κλαίουσα καὶ τοῦ ἔλεγε: «Ἄχ! γυιέ μου! γυιέ μου! Τ' εἶν'

αὐτὸ ποῦ θὰ κάμῃς;».

Ἔκαμε κρυφὰ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τῆς καρδίας, ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ ὑποκάμισόν του. Ἐνθυμήθη καὶ εἶπε τρεῖς φορὲς τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ», ὅπου τοῦ τὸ εἶχε μάθει, ὅταν ἦτο μικρὸς, ἢ μήτηρ του, καὶ αὐτὸς ἔκτοτε τὸ εἶχε ξεχάσει. Εἶπεν: «Ἄς πάγῃ, ἢ φτωχή, νὰ ζήσῃ μὲ τὸν ἄνδρα της! Μὲ γειά της καὶ μὲ χαρὰ της!»

Κατέστειλε τὸ πάθος, ἐπραῦνθη, κατενύγη, ἔκλαυσε κ' ἐφάνη ἥρωας εἰς τὸν ἔρωτά του - ἔρωτα χριστιανικόν, ἀγνόν, ἀνοχῆς καὶ φιλανθρωπίας³.

Ὁ Χριστὸς δὲν ἔδωσε σὲ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους πράγματα ἄγνωστα, δὲ μίλησε μὴ ἀγνωστῇ σὲ μᾶς γλώσσοι, δὲ μᾶς διδάξε μὴ ἀγνωστῇ τέχνῃ κλπ. Αὐτὸ ποῦ ἔκανε ἦταν νὰ δώσει νέο περιεχόμενο στὰ ἤδη γνωστὰ πράγματα, καθὼς καὶ καινούρια μάτια γιὰ νὰ τὰ βλέπομε. Ἐδωσε ἔτσι νέο περιεχόμενο καὶ προοπτικὴ

στην αγάπη, στὸν ἔρωτα, στὶς καθημερινὲς ἐνασχολήσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἐστὶ ἡ ἀρχαία ἐκκλησία τοῦ Δήμου γίνεται Ἐκκλησία-Σῶμα Χριστοῦ. Οἱ Λειτουργίες τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων (οἱ διάφορες παροχές πρὸς τὸ λαό) ἔγιναν ἡ Θεία Λειτουργία, παροχὴ τοῦ θεανθρώπινου σώματος στὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ, πράγμα ποῦ ὀδηγεῖ στὴ θέωση τὸ «γένος τῶν ἀνθρώπων», «ἵνα πάντες ἔν ὧσι» καὶ «ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν (Αὐτοῦ) πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς» (Ιω.17,13).

Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ νέο νόημα τοῦ πανηγυριοῦ, ἐνὸς πανάρχαιου θεσμοῦ ὁποῖος μέσα στὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας διευρύνεται γιὰ νὰ διαλαλήσει τὴν χαρὰ τῆς ἀναστάσεως, τῆς νίκης πάνω στὸ θάνατο ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ πεί στοὺς

ἀνθρώπους: «ὁ ἄλλος εἶναι ἡ χαρὰ σου, εἶναι ἡ ζωὴ σου, κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ χαιρεται μόνος καὶ κανεὶς τελικὰ δὲν εἶναι μόνος».

Στὴ μοναξιά τοῦ κόσμου μας ἄς ἀφουγκραστοῦμε τὴ φωνὴ τῆς ἐλπίδας.

παπα-Νικόλας Ἀλεξάκης

1. *Αρχ. Σωφρονίου, Ἅγιος Σιλουανὸς ὁ Ἀθωνίτης, Ἰ. Μ. Τ. Προδρόμου Ἔσσεξ, 11η ἔκδοση 2005, σελ. 466.κ.έ.*

2. *Ἄπαντα, Ἀ΄ κριτικὴ ἔκδοση Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος, ἐκδόσεις Δόμος, τ. 2, σελ. 227 Ἀθήνα 1982.*

3. *Ἄπαντα, Ἀ΄ κριτικὴ ἔκδοση Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος, ἐκδόσεις Δόμος, τ. 3, σελ. 165-182, Ἀθήνα 1984.*

Ἡ ξεχασμένη πολιτεία

Ἀναζητώντας τὰ χνάρια μιᾶς ξεχασμένης πολιτείας βρέθηκαν σ' ἓνα πυκνὸ δάσος. Ξεπέζεψα τὸ ἄτι μου καὶ περπατώντας ἔφτασα σέ κάποιο ἐρειπωμένο χωριό. Τριγύρισα στὰ χορταριασμένα καλντερίμια, ψηλάφησα τὰ βρῦα στοὺς μισογκρεμισμένους τοίχους, ξέθαψα ἀπ' τὸ χώμα σκευὴ μαγειρικά γεμάτα σκουριά κι ἓνα κομμάτι ὕφασμα-ὑφαντό- ποῦ ἄγνωστο πὼς διατηρήθηκε ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια. Ἐπειτα προχώρησα πρὸς τὴ βρῦση τοῦ χωριοῦ-μαρμάρηνη, πελεκημένη μέ δεξιοτεχνία, διακοσμημένη μέ φυτικά μοτίβα ἔσκυψα νὰ πῶ νερό- νὰ πῶ καὶ νὰ μεθύσω μέ τὸ ἀθάνατο νερό τῆς παράδοσής μας.

Κάθησα σέ ἓνα πεζούλι ἐκεῖ δίπλα- γύρω μου βλάστηση καὶ μέσ στή σκιά ποῦ φούντωνσε καὶ κλεῖ δροσιές καὶ μόσχους ἀνάκουστος κιλαιδισμός καὶ λιποθυμισμένος.

Συλλογιέμαι...

Ἡ ἑλληνικὴ παράδοση, σέ ὅσες πτυχές της μποροῦμε νὰ τὴ φανταστοῦμε, ἔχει τὸ χαρακτηριστικό-μεταξύ ἄλλων- τῆς

γνησιότητας. Ἄνθρωποι ἀπλοὶ, ἀνεπιτήδευτοι ἀλλὰ καὶ τόσο καλλιεργημένοι συνάμα, δημιούργησαν ἓναν πολιτισμὸ μέσα ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια τους.

Πολλὲς φορές ἐμεῖς οἱ σημερινοὶ, κάνουμε ἀναβιώσεις παλιῶν ἐθίμων καὶ συνηθειῶν καὶ περιμένουμε νὰ λειτουργήσει ὅλη αὐτὴ ἡ χάρις καὶ ἡ ωραιότητα τοῦ παραδοσιακοῦ πολιτισμοῦ. Πανηγυρίζουμε τοὺς Ἁγίους μας, γιορτάζουμε τὰ Χριστούγεννα, τὸ Πάσχα, τάχα ἑλληνικά, τάχα παραδοσιακά ἀλλὰ ἀκόμα κι ἂν δέν εἴμαστε ἐμεῖς ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ τὰ ἔχουν ὅλα μεپردέψει σ' ἓνα κακόγουστο ἄχταρμά (καταναλωτικῶν, δυτικῶν, τουρκοποιητετελέ, μαρόκ ἀποχρώσεων) πόρρω ἀπέχουμε ἀπὸ τὴ γνησιότητα ποῦ ἐξέφραζαν ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι.

Ἀπέχουμε δέ μετέχουμε. Ἐχουμε τίς σκέψεις μας, τίς ὑποχρεώσεις μας, τὰ βάσανά μας, τὸ ἔργο ποῦ θὰ ἀρχίσει σέ λίγο στὴν τηλεόραση νὰ μᾶς ἀποσποῦν τὴν ὥρα ποῦ μασουλάμε ἀνόρεκτα τὸν ἄρτο. Ἡ πανηγυρὶς δέ μᾶς ξεσηκώνει, δέ

μᾶς ἐνθουσιάζει.

Γι' αὐτό ἄλλωστε πολλοὶ ἀναρωτιοῦνται ἂν μπορεῖ νά ὑπάρξει συνέχεια τῆς ἐλληνικῆς παράδοσης ὅταν οἱ φορεῖς αὐτῆς εἶναι ἀνθρωποὶ ξεφτισμένοι καὶ κουρασμένοι.

Πίσω στό *πανέρμο δάσος*, καθισμένη πάντα στό ἴδιο πεζούλι προσπαθῶ νά συλλάβω μέ τό νοῦ τή χάρη *πού 'χαν τά μάτια* τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων. Τή μοναδικότητα πού ἔκρυβε τό κάθε βλέμμα τή γνησιότητα. Δέ θέλω νά παρουσιάσω τά πράγματα μέσα ἀπό μία *μανιχαϊστική* λογική. Τό πάλαι ποτέ καλό παρελθόν καί τό κακό παρόν. Ὅπως εἶπα καί στήν ἀρχή γυρεύω τά ἴχνη μιᾶς πολιτείας, μιᾶς *κ ο ι ν ω ν ι α ς* ἀνθρώπων πού

παρῆγε πολιτισμό, γεννοῦσε Ἁγίους καί γέμιζε τόν παράδεισο. Ψάχνω νά βρῶ τά συστατικά στοιχεῖα αὐτῆς τῆς πολιτείας; ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ζωντάνια, ὁ ἐνθουσιασμός...

*Σήμερα Χριστός Ἀνέστη
καί στούς οὐρανοῦς εὐρέθη.*

*Σήμερα καί οἱ παπάδες
λειτουργοῦν σάν δεσποτάδες.*

*Σήμερα καί τά κορίτσια
στέκονται σάν κυπαρίσσια.*

*Σήμερα τά παλικάρια
στέκονται σάν τά βλαστάρια.*

*Σήμερα κι οἱ παντρεμένες
εἶναι λαμπροφορεμένες...»*

...ἡ χαρά πού ξεχειλίζε στό πανηγύρι. Στό πανηγύρι τῶν πανηγύρεων ἡ νίκη τοῦ Χριστοῦ ὄδηγοῦσε στό ἐπινίκιο γλέντι, τά πρόσωπα ἔλαμπαν, οἱ καρδιές εὐφραίνονταν μετέχοντας στήν οὐράνια

μέθη. Ἀνήμερα τοῦ Πάσχα καί τῶν ἄλλων χριστιανικῶν εορτῶν μικροὶ μεγάλοι πᾶναν *τούς χορούς τούς κυκλωτικούς, τούς ἐλεύθερους σάν ποταμούς.* Ἡ χαρά, ἡ γιορτή δέν μπαίνουν σέ καλοῦπι. Ἡ μουσική καί τά τραγούδια εἶναι ἀπλά μιᾶ ἔκφανση τῆς χαρᾶς καί ὄχι αὐτοσκοπός. Μόνη ἐπιδίωξη -ἂν θέλουμε νά μιλήσουμε γιά κάτι τέτοιο- ἡ μέθεξη πού ἐμπεριέχει τή σχέση δίχως τήν τελευταία ἡ γιορτή ἐκπίπτει σέ διασκέδαση, κάτι σάν νά πηγαίνουμε σινεμά.

Οἱ ἀνθρωποὶ λειτουργοῦσιν οὐσαν συλλογικά, δέ γινόνταν ἀλλιῶς. Εἶδες τόν ἀδελφό σου, εἶδες Κύριον τόν Θεό σου ἔλεγαν. *Λ α χ τ α - ρ ο ῦ σ α ν* τόν ἄλλον, χαι-

ρονταν μέ τήν παρουσία του- κανεῖς δέν περίσσευε. Εἴμαστε στό ἐμεῖς καί ὄχι στό ἐγώ ἔλεγε ὁ στρατηγός Μακρυγιάννης καί ὅταν πλησιάζαμε σέ αὐτό τό ἰδανικό μεγαλοεργούσαμε- κι εἶχαν τά ἔργα τῶν Ἑλλήνων θεϊκή πνοή. Τό ἐγώ εἶναι τό προφανέστερο σημάδι παρακμῆς καί εἶναι ἄγανο καί ἄχαρο μαζί.

Ἀνατέλει τό ἔτος 2013... Κάθε ἀνατολή ἐμπεριέχει τήν ἐλπίδα γιά ἓνα νέο ξεκίνημα. Κάθε ἀνατολή σοῦ ἀφήνει τήν αἴσθηση αὐτῆς τῆς ὁμορφιάς πού δέ μπορείς νά χορτάσεις. Κρατῶ ἀκόμη στά χέρια μου τό ὕφαντό πού βρῆκα στά χαλάσματα. Τό κρατῶ καί τό μελετῶ σάν τό χάρτη πού θά μέ ὀδηγήσει στό χαμένο θησαυρό, στήν πολιτεία πού ἀναζητῶ, στήν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή, στή μία καί μοναδική ρωμαϊκή παράδοσή μας.

Μαρία Βεργιάκη, Φιλολόγος